

บทที่ 2

กรอบแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดที่นำมาใช้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม (Acculturation)

การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมเป็นแนวความคิดหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายของคำว่า การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม(Assimilation) คำว่าการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม(Acculturation) ซึ่งพจนานุกรมทางสังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2532) ได้บัญญัติความหมายไว้ว่า หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เนื่องจากกลุ่มบุคคลต่างวัฒนธรรมกัน มีการติดต่อโดยตรงต่อเนื่องกัน ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่ม อย่างไรก็ตามแต่ละกลุ่มก็คงดำรงชีวิตตามแบบอย่างวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของตนอยู่ ไม่ได้ถูกทำให้ผสมกลมกลืนกันเข้าไปในอีกกลุ่มหนึ่งทีเดียว แนวคิดนี้นิยมใช้กันในหมู่นักมานุษยวิทยา

จากความหมายของสองแนวคิดคือ การผสมกลมกลืนและการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม มีความแตกต่างกันคือ เมื่อผ่านกระบวนการผสมกลมกลืนแล้ว สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งจะยอมรับค่านิยมและวัฒนธรรมของอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งมาประพฤติปฏิบัติ จนทำให้ไม่หลงเหลือเอกลักษณ์เดิมของกลุ่มตน แต่เมื่อผ่านกระบวนการ การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมแล้ว ยังคงเหลือแบบอย่างของวัฒนธรรมของกลุ่มอยู่ ไม่ได้ถูกผสมกลมกลืนไปหมดเช่นแนวคิดแรก

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่ถือเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การผสมกลมกลืน ในระยะหลัง

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation)

แนวคิดเรื่องการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม(Assimilation) เป็นนโยบายที่รัฐบาลไทยพยายามใช้เพื่อให้ชนกลุ่มน้อยเข้าผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่ โดยพยายามให้ชนกลุ่มน้อยค่อยๆ เปลี่ยนวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีของตน ให้กลมกลืนหรือสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ จนในที่สุดชนกลุ่มน้อยจะไม่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

นโยบายผสมกลมกลืนของรัฐไทยที่มีผลต่อชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยได้แก่ “การประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับแรกที่มีสาระสำคัญกำหนดให้ผู้ที่เกิดในพระราชอาณาจักรไทยเป็น

คนไทย ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์เป็นสัญชาติใด”(จจัดภัย บุษพัฒน์, 2517:52) การที่รัฐบาลกำหนดให้สัญชาติแก่บุคคลที่เกิดในประเทศไทยน่าจะเป็นเพราะรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของสัญชาติว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันทางการเมืองและจิตใจระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลไทย พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดในมาตรการทั้งหลายที่รัฐบาลต้องการผสมกลมกลืน และนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีมาตรการอันแข็งขันแสดงให้เห็นถึงการใช้นโยบายรัฐบาลในเรื่องนี้ ซึ่งได้กลายมาเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย

Richard M. burkey (อ้างในศิริรัตน์ แอดสกูล,2542:15) เสนอกระบวนการผสมกลมกลืนว่า จะต้องเกิดจาก 2 ฝ่าย คือ เกิดจากชนกลุ่มน้อยเองและชนกลุ่มใหญ่ เพราะเมื่อชนกลุ่มน้อยต้องอาศัยอยู่อย่างถาวรในประเทศนั้นๆ ก็จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตามค่านิยม บรรทัดฐาน กฎระเบียบต่างๆ ที่สังคมใหญ่บัญญัติขึ้น ชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศก็ต้องสร้างกฎเกณฑ์ขึ้น เพื่อสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการสร้างความผสมกลมกลืนจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม สังคม ประชากร เอกลักษณะ ฯลฯ เพราะแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน คือเมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนไปเนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่มาประพฤติปฏิบัติ โครงสร้างสังคมก็ต้องเปลี่ยนไป เพื่อรองรับวัฒนธรรมใหม่ เอกลักษณะ ทัศนคติ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนให้ผสมกลมกลืนด้วย

George M. Foster(อ้างในนิยพรรณ วรรณศิริ,2540:68) อธิบายถึงการกลืนกลายทางวัฒนธรรมไว้ว่า การกลืนกลายทางวัฒนธรรมคือปรากฏการณ์ที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบและสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอในระยะเวลาอันยาวนานและต่อเนื่อง และได้มีการหยิบยืมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันใช้ ในที่สุดต่างฝ่ายต่างรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นของตนอย่างแยกไม่ออก จนเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาซึ่งไม่มีร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่เลย

Edward H. Spicer และ Edward G. Barnett(อ้างในนิยพรรณ วรรณศิริ,2540:69) ต่างก็อธิบายไว้ตรงกันว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะจบลงตรงที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมถูกกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ไปแล้ว กล่าวคือวัฒนธรรมเดิมถูกเปลี่ยนไปอย่างสมบูรณ์(ตามแนวคิดอุดมการณ์)

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ใน 2 ระดับ ระดับแรกเป็นการกลืนกลายทางสังคม (social assimilation) ได้แก่การที่คนจากสองวัฒนธรรมรับเอาวัฒนธรรมของฝ่ายตรงข้ามไปเป็นของตนเองหมดสิ้น แต่เป็นการประพฤติปฏิบัติกันภายนอกเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นถึงเนื้อถึงตัวเท่าใด เช่น นาย ก.และนางสาว ข. รู้จักชอบพอกัน คบกันนานๆ ต่างก็ชอบกัน เพื่อที่จะได้ชอบกันยิ่งขึ้น ไปก็จะพยายามทำตามใจกันคือเลิกนิสัยเดิมของตนไปทำตามอย่างอีกฝ่าย(ส่วนใครจะเป็นฝ่ายฝัน

และใครเป็นฝ่ายปฏิบัติตาม อยู่ที่ปัจจัยแทรกซ้อนอื่นๆ เช่นวัฒนธรรมของใครจะแข็งแรงกว่า ของใครสะดวกดีกว่าใคร และจำนวนคนฝ่ายใดมากกว่า จนเกิดการเคยชินหลังจากที่ได้ชอบกันและทำถูกใจกันนานๆ เข้า ก็แต่งงานกัน ถึงขั้นแต่งงานกันนี้จะเป็นเรื่องของการกลืนกลายทางชีวภาพ (biological assimilation) ซึ่งเป็นขั้นสูงสุดของปรากฏการณ์ของการกลืนกลายทางวัฒนธรรม หมายความว่า สองวัฒนธรรมกลืนกันจริงๆ อย่างสมบูรณ์เพราะจะมีสมาชิกรุ่นใหม่เกิดขึ้นมาแสดงตนเป็นคนในวัฒนธรรมใหม่อันเกิดจากวัฒนธรรมเดิมสองวัฒนธรรมมารวมกัน การกลืนกลายทางชีวภาพจะเกิดได้ยาก และเกิดได้ในอัตราที่น้อยกว่าการกลืนกลายทางสังคม

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Change)

ในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น สมศักดิ์ ศรีสันติสุข(2530) ได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยได้กล่าวถึงปัจจัยที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจจะกล่าวได้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ซึ่งได้แก่ ทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน ทรัพยากรรอบๆ หมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศ ที่ดิน ที่นา ที่ราบ หนองน้ำตามธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศของชุมชน อาจจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอยู่บ้างไม่มากก็น้อย เช่น ถ้าหากชุมชนตั้งอยู่ในสภาพนิเวศวิทยาที่เหมาะสมทำให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าดียิ่งขึ้น
2. ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค รัฐบาลได้ดำเนินการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยการเร่งสร้างถนนหนทาง ไฟฟ้า โรงเรียน ทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น เมื่อถนนหนทางสามารถเข้าไปถึงหมู่บ้านชาวบ้านจะสามารถนำผลผลิตนำไปสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็ว และมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อน
3. ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่น่าสังเกตได้ง่ายก็คือ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่เรื่องของครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง
4. ปัจจัยด้านสื่อสารมวลชน การสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลอย่างมากและรวดเร็วต่อชุมชนในปัจจุบัน ทำให้ชาวชนบทได้รับข่าวสารต่างๆ อยู่ตลอดเวลา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

5. ปัจจัยด้านชาติพันธุ์ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันไม่มากนัก บางวัฒนธรรมอาจจะเอื้ออำนวยในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว บางวัฒนธรรมอาจจะยังคงอยู่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มอาจไม่นิยมแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ ทำให้การรับเอาวัฒนธรรมใหม่มาปฏิบัติในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ก็น้อยลง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นได้ช้า
6. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ บุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลหรือสมาชิกแต่ละคนในชุมชนก็มีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมด้วยเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะว่าถ้าหากบุคคลได้รับการศึกษาสูง มีประสบการณ์ต่างๆ จากการทำงานหรือท่องเที่ยว อาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ ตลอดจนบุคลิกของผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความฉลาด และความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น อาจมีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้เช่นกัน

2.1.4 ทฤษฎีเกี่ยวพัน (Linkage Theory)

James N. Rosenau (อ้างในม.ล. พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, 2536:30) มีแนวคิดในการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของรัฐใดๆ นั้น จะต้องศึกษาถึงตัวแปรต่างๆ มากมายเพื่อมองว่าการที่รัฐหนึ่งกำหนดหรือแสดงท่าทีใดๆ ออกมานั้น จะมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในเกี่ยวโยงควบคู่กันไป หรือสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ปัจจัยภายในประเทศ (International Factors) และปัจจัยภายนอก (External Factors) จะมีส่วนผลักดันให้รัฐบาลดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างไรอย่างหนึ่งออกมา

ทฤษฎีเกี่ยวพันเกิดขึ้นจากแนวคิดที่ว่าลำดับของพฤติกรรมที่มีจุดเริ่มต้นในด้านหนึ่งของเขตแดนระหว่างระบบ 2 ระบบได้เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ในอีกด้านหนึ่งของเขตแดนในกระบวนการที่เปิดเผย เพราะกระบวนการรับรู้ การเลียนแบบ และการมีปฏิริยาต่อกันโดยตรงสามารถข้ามแดนกันได้จึงทำให้แนวความคิดที่มองตัวแสดงของรัฐและระหว่างประเทศว่ามีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

การจัดลำดับของความเชื่อมโยง ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนนำเข้า (Inputs) และส่วนที่ออกมาหรือนโยบาย (Outputs)

Outputs หรือนโยบายต่างประเทศถูกกำหนดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดปฏิริยาขึ้นในระบบอื่น ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นนโยบายที่เป็นผลมาจากหน่วยการเมืองโดยตรง (Direct Policy Outputs) หรือเป็นนโยบายที่เป็นผลมาจากสภาวะแวดล้อมโดยตรง (Direct Environmental Outputs) นอกจากนี้ยังมี

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดวิจัย
วันที่..... 21 S.A. 2554
เลขทะเบียน..... 242981
เลขเรียกหนังสือ.....

รูปแบบของพฤติกรรมภายในหน่วยการเมืองหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดปฏิกิริยาโดยผ่านกระบวนการรับรู้หรือเลียนแบบ เช่น การปฏิวัติอาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาขึ้นในประเทศอื่น เรียกว่า นโยบายที่เป็นผลมาจากหน่วยการเมืองทางอ้อม (Indirect Environmental Outputs)

วิธีที่นโยบาย (Outputs) และปัจจัย (Inputs) เชื่อมโยงกันมี 3 รูปแบบ ดังนี้

(1) กระบวนการแทรกตัว (The Penetrative Process) เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกของหน่วยการเมืองได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของหน่วยการเมืองอีกหน่วยหนึ่ง โดยมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจแบ่งสรรประโยชน์ร่วมกับสมาชิกของหน่วยการเมืองที่แทรกตัวอยู่ ถือว่าเป็นการเชื่อมนโยบาย (Outputs) เข้ากับปัจจัย (Inputs) โดยตรง

(2) กระบวนการตอบโต้ (The Reactive Process) เกิดขึ้นเมื่อตัวแสดงที่เป็นผู้ก่อนโยบายไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมแบ่งปันประโยชน์ ตัวแสดงที่ได้รับประสบการณ์เชื่อมโยง เช่น การปฏิวัติในประเทศหนึ่งอาจจะมีปฏิกิริยาจากอีกประเทศหนึ่ง ถือว่าเป็นการเชื่อมนโยบายทางตรงและทางอ้อมเข้ากับปัจจัย

(3) กระบวนการเลียนแบบ (The Emulative Process) เกิดขึ้นเมื่อปัจจัย (Inputs) ไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองนโยบาย (Outputs) ที่เกิดขึ้น แต่ได้ดำเนินไปในรูปแบบเดียวกับนโยบาย เนื่องจากเป็นผลของการแพร่กระจาย ซึ่งกิจกรรมการเมืองในประเทศหนึ่งรับรู้และเลียนแบบกิจกรรมการเมืองมาจากอีกประเทศหนึ่ง เป็นการเชื่อมนโยบายทางอ้อม (Indirect Outputs) กับปัจจัยทางอ้อม (Indirect Inputs)

James N. Rosenau ได้ขยายกรอบความคิดออกไปโดยระบุงค์ประกอบหรือปัจจัยของหน่วยการเมืองพร้อมทั้งสภาวะแวดล้อมในระบบระหว่างประเทศ โดยนำตัวแปร 2 ส่วน มารวมกันก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับภายนอกประเทศ

หน่วยการเมือง แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ (1) ตัวแสดง (Actors) (2) ทักษะ (Attitude) (3) สถาบัน (Institutions) และ (4) กระบวนการ (Processes) โดยแต่ละส่วนสามารถแบ่งย่อย ดังนี้

(1) ตัวแสดง ประกอบด้วย ผู้บริหาร นักกฎหมาย ข้าราชการ ทหาร พรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผู้นำ

(2) ทักษะ ประกอบด้วย อุดมการณ์ วัฒนธรรมทางการเมือง มติมหาชน

(3) สถาบัน ประกอบด้วย สถาบันด้านบริหาร นิติบัญญัติ ระบบข้าราชการสถาบันทหาร การเลือกตั้ง ระบบพรรค ระบบสื่อสาร สถาบันทางสังคม

(4) กระบวนการ ประกอบด้วย สังคมประกิตและการสรรหาคนเข้าระบบการ แสดงออกซึ่งผลประโยชน์ การรวบรวมผลประโยชน์ การกำหนดนโยบาย การบริหารนโยบาย บูรณาการและการแบ่งแยก

ส่วนประกอบข้างต้นก่อให้เกิดนโยบาย และปัจจัย กับสภาวะแวดล้อมย่อย 6 แบบ คือ

(1) สภาวะแวดล้อมประชิด (The Contiguous Environment) หมายถึง กลุ่มของหน่วยการเมือง ที่ตั้งรายรอบหน่วยการเมืองนั้น

(2) สภาวะแวดล้อมภูมิภาค (The Regional Environment) มีความหมายเช่นเดียวกับกรณีที่ 1 แต่ได้ขยายขอบเขตออกไปถึงภูมิภาคทั้งภูมิภาคที่หน่วยการเมืองตั้งอยู่

(3) สภาวะแวดล้อมสงครามเย็น (The Cold War Environment) หมายถึง การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ 2 ขั้ว

(4) สภาวะแวดล้อมทางเผ่าพันธุ์ (The Racial Environment) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ต่างๆ

(5) สภาวะแวดล้อมทางด้านทรัพยากร (The Resource Environment) หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่สินค้าบริการในโลกภายนอกการเมืองนั้น ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการและนำมาใช้

(6) สภาวะแวดล้อมทางด้านองค์การ (The Organizational Environment) หมายถึง องค์การระหว่างประเทศที่มีโครงสร้าง และบุคลากรต่างจากหน่วยการเมืองที่สังกัดองค์กรนั้น เช่น สหประชาชาติ

2.2 สรุปสาระสำคัญจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในหัวข้อความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างชาวเวียดนามอพยพกับชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุงนั้น ผู้ศึกษาได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

- 1) ทบทวนถึงวรรณกรรมที่กล่าวถึงเรื่องการอพยพของคนต่างด้าว การปรับตัว และแนวทางที่รัฐใช้ในการดูแล ควบคุม
- 2) ทบทวนถึงวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
- 3) ทบทวนถึงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอพยพเข้ามายังประเทศไทยของชาวเวียดนาม เป็นการเฉพาะ โดยศึกษาจากงานที่กล่าวถึงการเข้ามาของชาวเวียดนามอพยพตั้งแต่ยุคสมัยก่อนรัฐชาติ ยุคกำเนิดรัฐชาติ งานที่กล่าวถึงคนเวียดนามอพยพในประเทศไทยในยุคสงครามเย็น และยุคหลังสงครามเย็นจนถึงสมัยปัจจุบัน ดังนี้

2.2.1 วรรณกรรมเกี่ยวเนื่องกับการอพยพของคนต่างด้าว การปรับตัว และแนวทางที่รัฐใช้ ในการดูแลควบคุม

รัตนพร เศรษฐกุล(2537) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การคงอยู่และการปรับเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท:กรณีศึกษาหมู่บ้านของ ตำบลบววก้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่าคนของในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งถูกต้อนมาจากประเทศพม่า “ไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรงทางสังคมและวัฒนธรรมกับกลุ่มผู้ปกครองล้านนาแต่อย่างใด การปรับเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมของคนของเกิดขึ้นไปพร้อมๆ กันกับคนกลุ่มอื่นในล้านนา ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงนั้นมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การเข้ามาของเศรษฐกิจทุนนิยม และกระแสความทันสมัยแบบตะวันตก การพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐบาลสมัยต่างๆ จนกระทั่งการเติบโตของการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ควบคู่ไปกับสภาพปัญหาทางด้านการเกษตร ที่ตั้งที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวหัตถกรรมและพื้นเมือง และการพัฒนาการศึกษาของประชาชน ทำให้ชาวของบววก้างเริ่มปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง และรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ เช่น วัฒนธรรมไทยกรุงเทพฯหรือวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทนประเพณีวัฒนธรรมเดิมของตน สิ่งที่ดีด้านหรือทำให้การเปลี่ยนแปลงข้างลง คือ วัดที่ยังมีบทบาทสำคัญในกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านซึ่งเป็นการรวมกลุ่มท้องถิ่นเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้มีโอกาสนในการร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะประเพณีต่างๆ ทำให้ยังสามารถรักษาสังคมวัฒนธรรมของเอาไว้ได้บ้าง

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร(2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การยอมรับคนต่างด้าวผสมกลมกลืนในสังคมไทย ข้อสำรวจทางกฎหมาย ปัญหา และทางเลือกนโยบาย” กล่าวว่า ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สังคมไทยมิได้ปิดต่อคนต่างด้าว เพียงแต่การยอมรับคนต่างด้าวในสถานะเดียวกันกับคนไทยย่อมมีเงื่อนไข ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวก็ไม่แตกต่างไปจากสังคมอื่นๆ แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะ “ความเป็นต่างด้าว” ของบุคคลธรรมดาในสังคมหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิด ความแตกต่าง ในแง่มุมใดหนึ่งของสังคมนั้น อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งอาจแบ่งปรากฏการณ์ในสังคมที่มีคนต่างด้าวออกเป็น 4 ลักษณะ

ประการแรก คือคนต่างด้าวนั้นจะยอมรับถึงลักษณะความเป็นต่างด้าวของตน และรับเอาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมนั้นเข้ามาแทนที่ เช่น คนอังกฤษที่เข้ามาในประเทศไทย ย่อมพูดภาษาของตน แต่เพื่อที่จะอยู่ในสังคมไทย คนอังกฤษจึงต้องยอมรับที่จะพูดภาษาไทย เพื่อทำตนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสังคมไทย จะเห็นว่า ความแตกต่างนี้ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกทางสังคม แต่จะเกิดความเปลี่ยนแปลงของคน เพื่อให้ตนมีความกลมกลืนกับสังคม

ประการที่สอง คือ เนื่องจากลักษณะบางประการทางสังคมและวัฒนธรรมที่คนต่างด้าวมีอยู่นั้น มีความแรงมากกว่าลักษณะทางวัฒนธรรมเดิมของคนไทยในสังคม ก็เป็นไปได้ที่สังคมจะยอมรับความเปลี่ยนแปลงตาม อาทิ ในยุคแรกที่ฝรั่งเข้ามาประเทศไทย คนไทยนั่งเพียงโจงกระเบนและไม่ใส่เสื้อ แต่ฝรั่งจะใส่เสื้อและกางเกง แทนที่จะบังคับให้ฝรั่งแต่งกายเช่นคนไทย สังคมไทยในอดีตกลับตระหนักถึงความถูกต้องในการใส่เสื้อและกลับเป็นฝ่ายยอมรับวัฒนธรรมการแต่งกายของฝรั่ง จนถึงขีดที่สูงสุดในปัจจุบัน กล่าวคือ แต่งกายแบบฝรั่งจนเครื่องแต่งกายไทยกลับกลายเป็นเครื่องแต่งกายในเทศกาลเท่านั้น จะเห็นว่าความแตกต่างนี้ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมเช่นกัน แต่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมตามลักษณะที่แตกต่างนั้น ความแตกต่างระหว่างสังคมและคนต่างด้าวก็จะหายไปอีกเช่นกันในสถานการณ์นี้

ในประการที่สาม มีความเป็นไปได้ที่สังคมจะไม่ยอมที่จะเปลี่ยนแปลงตาม แต่ก็ไม่ต่อต้านความแตกต่างที่คนต่างด้าวนำเข้ามา ในสถานการณ์นี้ ความแตกต่างจึงไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกของคนในสังคมแต่อย่างใด แม้ความไม่เหมือนกันจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มของบุคคลที่เหมือนกัน กล่าวคือ จึงเกิดมี “ชนกลุ่มน้อย” ขึ้นในสังคม แต่เมื่อสังคมก็ “ยอมรับ” ให้ความแตกต่างนั้นคงอยู่ในสังคมได้ ความขัดแย้งจึงไม่เกิด อาทิ การเข้ามาของคนต่างด้าวที่นับถือศาสนาคริสต์หรืออิสลามในประเทศไทย ซึ่งหากบุคคลยังมีความเชื่อตามศาสนาเดิม สังคมไทยก็ไม่ได้ปิดกั้น

ประการสุดท้าย มีความเป็นไปได้ที่สังคมจะไม่ยอมรับและต่อต้านความแตกต่างที่คนต่างด้าวนำเข้ามา ในสถานการณ์นี้ ความแตกต่างนี้จะก่อให้เกิด “ความแตกแยก” ของคนในสังคม ความขัดแย้งจึงเกิดระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ในสังคมนั้น แต่ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ยังไม่ปรากฏปฏิบัติการต่อต้านพฤติกรรมของคนต่างด้าวในลักษณะที่ชัดเจนระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่จนเกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นเลย

บัณฑิต ไกรวิจิตร(2549) ได้ทำการวิจัยในเรื่องชีวิตพลัดถิ่น: คนคาเร็นนีที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ผลการวิจัยว่าคนคาเร็นนีได้ลี้ภัยจากสงครามความขัดแย้งระหว่างผู้นำของรัฐคาเร็นนีกับรัฐบาลพม่าและได้มีคนคาเร็นนีจำนวนหนึ่งตั้งถิ่นฐานภายในชุมชนคนพลัดถิ่น (Diaspora Community) และตกค้างในประเทศไทยมานานหลายปีจนมีครอบครัวลูกหลานเติบโตเป็นผู้ใหญ่แต่ไม่สามารถกลับบ้านได้ ในการปรับตัวท่ามกลางความแตกต่างและความรู้สึกคิดถึงบ้านจากการอยู่อย่างคนต่างถิ่นและเป็นผู้อพยพ ทำให้พวกเขาอยู่ท่ามกลางความรู้สึกแปลกแยกขัดแย้ง พวกเขาสร้างมายาคติของการกลับบ้านโดยผ่านกระบวนการครอบงำ ยึดเหนี่ยวพลัดถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจินตนาการที่มีชาติเป็นศูนย์กลาง โดยการสอนภาษา ประเพณีประติมากรรม ศีลธรรม ศาสนา ความรู้สึกที่ขัดแย้งกันทำให้ประสบปัญหากับการไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของ

ชาติคาเร็นนี ที่สร้างขึ้น และในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนพลัดถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันได้เช่นกัน

2.2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

Tran Kiem Them (1988) ได้ทำการรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับชุมชนเวียดนามในประเทศสหรัฐอเมริกาว่าชุมชนเวียดนามในสหรัฐอเมริกาคือชุมชนชาวเวียดนามนอกประเทศที่ใหญ่ที่สุดในโลก แบ่งได้ตามสัดส่วนของรัฐคือรัฐแคลิฟอร์เนียเท็กซัส วอชิงตันและนิวยอร์กหลังจากเหตุการณ์ไซ่ง่อนแตกนั้น ชาวเวียดนามได้หลบหนีออกนอกประเทศและได้เข้าไปอาศัยในค่ายลี้ภัยต่างๆ หลังจากที่ได้มีการคัดสรรผู้ลี้ภัยไปยังประเทศที่สามนั้น ปรากฏว่าอเมริกาได้รับเอาผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามมากถึง 75 เปอร์เซ็นต์ของผู้ลี้ภัยจากอินโดจีนทั้งหมด เมื่อแรกที่ชาวเวียดนามอพยพเข้าไปในสหรัฐอเมริกานั้นประสบกับความยากลำบากในการปรับตัวหลายอย่าง เช่น การเดินทางโดยใช้ขนส่งมวลชนต่างๆ เช่น รถไฟ รถบัส หรือรถราง เพราะมีระบบที่แตกต่างและค่อนข้างซับซ้อนกว่าในเวียดนาม การเข้าไปจับจ่ายใช้สอยในซูเปอร์มาร์เก็ต การดำเนินชีวิตในเมืองใหญ่ ประสบปัญหาการว่างงานในอัตราสูง ปัญหาขัดแย้งทางวัฒนธรรมและการเหยียดเชื้อชาติ Tran ได้กล่าวถึงคุณค่าของสังคมอเมริกัน โดยรวมที่คนเวียดนามซึ่งถือว่าเป็นผู้มาใหม่ต้องเข้าใจและเรียนรู้ คือการให้ความสำคัญกับการเป็นปัจเจก การไม่ยอมรับในการปฏิเสธ โอกาสเมื่อมาถึงมือ การทำงานหนักเพื่อวัตถุประสงค์ของตน การให้ความสำคัญต่อการนัดหมายและการตรงต่อเวลา ทำให้คนเวียดนามต้องยอมรับเอาคุณค่าของความเป็นอเมริกันเข้ามาใช้ในการดำรงชีวิต ขณะเดียวกันก็ยังดำรงคุณค่าแบบเวียดนามเอาไว้ซึ่งบางครั้งมีความขัดแย้ง ปัญหาของชุมชนเวียดนามในอเมริกานั้นเป็นปัญหาใหม่ที่ครอบครัวชาวเวียดนามพลัดถิ่นต้องประสบ เช่น ปัญหาอัตราการหย่าร้างที่สูง (6 คน ใน 1,000 คน ในปี 1982) นักวิจัยได้ทำการศึกษาว่าคู่สามีภรรยาไม่มีความสุขในชีวิตคู่เพราะเมื่อผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านจะละเลยงานในบ้าน และผู้ชายก็ไม่อยากทำงานนั้น ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น อีกประการหนึ่งผู้หญิงมีทางเลือกมากขึ้นเมื่อออกไปทำงานนอกบ้าน ปัญหาบุตรหลานไม่เชื่อฟัง มีการรวมกลุ่มเป็นแก๊งค์ต่างๆ นำมาซึ่งปัญหาความรุนแรงในสังคมและชุมชน ปัญหาระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ คือรุ่นเก่ามีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษที่ต่ำ ทำให้ไม่สามารถเข้ากับสังคมใหม่ได้ ทำให้มีการปฏิบัติสัมพันธ์เฉพาะในกลุ่มตนและยังคงมีความคิดและประเพณีเดิมไว้อย่างแนบแน่น แต่รุ่นใหม่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตกและโตมากับการให้คุณค่าแบบอเมริกัน จึงสามารถเข้ากับสังคมใหม่ได้อย่างเป็นธรรมชาติและง่ายกว่า เพราะถูกหล่อหลอมจากในโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนรวมทั้งสื่อต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างรุ่น และความไม่เข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว

Jonh Tomlinson (1999) ได้กล่าวว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์นั้น ไม่เพียงแต่ปรากฏการณ์จากผลกระทบของความร่วมมือระดับนานาชาติที่ส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เช่น ข้อตกลงของการค้าระหว่างประเทศและระหว่างองค์กรเช่น GATT และ WTO เท่านั้น แต่ยังมีปรากฏการณ์การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานเพิ่มขึ้นด้วย

การแลกเปลี่ยนวัตถุดิบเฉพาะท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนทางการเมืองระดับนานาชาติและการแลกเปลี่ยนสัญลักษณ์ที่แพร่หลายไปทั่วโลกนั้นคือผลที่ตามมาจากโลกาภิวัตน์ของสังคมมนุษยชาติ ซึ่งไม่ได้คาดหมายมาก่อนว่าจะขยายผลถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองด้วย John กล่าวว่า การแพร่กระจายของเศรษฐกิจนั้นยังเป็นการแพร่กระจายในวงแคบและยังจำกัดเฉพาะพื้นที่ในโรงงานเขตการผลิต หรือร้านค้าเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่สามารถผลิตได้ทุกที่ทุกเวลาและสามารถแพร่กระจายเป็นวงกว้างและเกิดการผลิตซ้ำได้

โลกาภิวัตน์ยังได้เปลี่ยนความหมายของวัฒนธรรมเดิมออกไปอย่างสิ้นเชิง เมื่อวัฒนธรรมและประเพณีเดิมนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นกับความหมายของสังคมที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น และหมายรวมถึงเขตพื้นที่ทางกายภาพที่เฉพาะเจาะจงนั้น ความเชื่อโยงของโลกาภิวัตน์นั้นทำให้ความหมายเดิมของวัฒนธรรมถูกทำลายเพราะวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงการยึดติดอยู่กับท้องถิ่นและรากฐานเดิมอีกต่อไป

Stephen Castle (2000) ได้ทำการศึกษาปัญหาของการอพยพไปสู่สภาพสังคมใหม่นั้นยังความสับสนให้แก่ประเทศเจ้าบ้านและกลุ่มผู้อพยพเอง ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าการปะทะกันทางวัฒนธรรมและแต่ละกลุ่มก็มีวิธีตั้งรับและแสดงออกหลายลักษณะ เช่น ประเทศเจ้าบ้านอาจมีนโยบายกีดกันผู้อพยพหรือไม่ให้สิทธิในการครอบครองอสังหาริมทรัพย์เช่นในกรณีของสหรัฐอเมริกา หรือแม้แต่ภายหลังขึ้นค่าธรรมเนียบวีซ่าสำหรับครอบครัวผู้อพยพให้สูงขึ้น (ในกรณีตามญาติพี่น้องมาภายหลัง) ของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นการแสดงออกทางนโยบายทางการเมือง ส่วนทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นจะปรากฏในลักษณะการกีดกันเชื้อชาติ (Exclusion) หรือการเหยียดผิว (Discrimination) เช่นปรากฏการณ์มีอบต่อต้านคนจีนในปี 1871 ที่เริ่มขึ้นที่นครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา ก่อนที่จะแพร่กระจายไปยังเมืองเดนเวอร์ ซีแอตเทิล และอื่นๆ (Joseph F. Healey, 1945) ส่วนในการตั้งรับของกลุ่มผู้อพยพที่มีการต่อต้านของเจ้าของประเทศนั้น จะปรากฏในลักษณะรวมกลุ่มกัน เพื่อรักษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มไว้อย่างเหนียวแน่น เพื่อสร้างความรู้สึกลดภัยและเพื่อความอยู่รอดทางด้านเศรษฐกิจจนทำให้เกิดลักษณะชุมชนซ้อนชุมชนขึ้นในประเทศเจ้าบ้าน เช่นการเกิดไชน่าทาวน์ในหลายเมืองใหญ่ในสหรัฐอเมริกา การเกิด Little India ในสิงคโปร์ Little Italy ใน New York ชุมชนควิวาโนไมอามี เป็นต้น ซึ่งรัฐมองว่าไม่

เป็นผลดีต่อเอกภาพของชาตินั้นๆ ทำให้ประเทศเจ้าบ้านต้องหาวิธีแทรกแซงด้วยการใช้นโยบายต่างๆ เช่น Differential Exclusion, Assimilate, Multiculturalism เป็นต้น

2.2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการอพยพเข้ามายังประเทศไทยของชาวเวียดนาม

2.2.3.1 วรรณกรรมที่ศึกษาถึงคนญวนอพยพและผลิตขึ้นก่อนสิ้นสุดสงครามเย็น

พ.ต.ท.วิชาญ จำปีศรี(ไม่ทราบปีที่พิมพ์) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ญวนอพยพกับความมั่นคงภายใน” ในงานศึกษาเรื่องญวนอพยพชิ้นนี้ ผู้เขียนยังเรียกชื่อประเทศเวียดนามว่าประเทศญวน และกล่าวว่า คนญวนไม่ว่าจะเป็นญวนเหนือหรือญวนใต้ ล้วนมีความซื่อสัตย์ต่อชาวญวนและประเทศญวน(เวียดนาม) อย่างมั่นคง และเห็นว่าคนญวนเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย โดยผู้เขียนได้พยายามศึกษาหาความเชื่อมโยงระหว่างญวนกับคอมมิวนิสต์ออกมาเพื่อให้เห็นถึงปัญหาของญวน โดยเน้นศึกษาบริเวณ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร จังหวัดอุดรธานี

ขจัตถัย บุรุษพัฒน์(2521) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ญวนอพยพ” ซึ่งในงานชิ้นนี้มีทัศนคติต่อคนญวนแทบไม่ต่างไปจากงานของ พ.ต.ท.วิชาญ จำปีศรี โดยกล่าวถึงปัญหาในการปกครองคนญวนอพยพไว้ว่า แม้เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติต่อคนญวนด้วยความเที่ยงธรรม คนญวนก็ไม่ค่อยนำพาต่อกฎหมาย เมื่อเจ้าหน้าที่ต้องจัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย ก็เกิดความไม่พอใจ รวมตัวกันก่อความไม่สงบ และกล่าวว่าคนในชุมชนญวนนั้นรวมตัวกันเหนียวแน่น จึงไม่ค่อยคบค้ากับคนไทย ดังนั้นความแตกแยกในสังคมจึงเกิดขึ้นได้ง่าย โดยได้ยกตัวอย่าง กรณีการต่อต้านคนญวนอย่างรุนแรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงปี พ.ศ.2518-2519

เฉลิมชัย ผิวเรืองนนท์(2522) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทัศนคติคนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อเวียดนาม: ศึกษาเปรียบเทียบจากจังหวัดที่มี และไม่มีชาวเวียดนามอพยพอาศัยอยู่” ซึ่งกล่าวถึงทัศนคติของคนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อเวียดนาม โดยศึกษาเปรียบเทียบจากจังหวัดที่มีชาวญวนอพยพอาศัยอยู่ และจังหวัดที่ไม่มีชาวญวนอพยพอยู่ พบว่าส่วนใหญ่แล้วคนไทยมีความรู้เกี่ยวกับเวียดนามดี แต่มีทัศนคติต่อเวียดนามในทางลบ และยิ่งใกล้ชิดคนเวียดนามอพยพมากก็ยิ่งมีทัศนคติไม่ค่อยดีต่อคนเวียดนามอพยพมากขึ้นด้วย และส่วนใหญ่แล้วจะเห็นว่าคนเวียดนามอพยพมีความก้าวร้าวมาก

สมิหระ จิตตลดากร(2534) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประเมินผลกระทบของนโยบายญวนอพยพ” กล่าวว่า นับตั้งแต่ชาวญวน(เรียกตามผู้ศึกษา)ได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในช่วง พ.ศ.2489-2518(ญวนใหม่) เป็นต้นมา รัฐบาลไทยได้มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินการตามนโยบายญวนอพยพอยู่เสมอ กล่าวคือ

ปฏิบัติการเชิงเมตตาธรรม ในระยะแรกรัฐบาลไทยไม่ได้จำกัดถิ่นที่อยู่ และการประกอบอาชีพให้กับคนญวน คงปล่อยให้เสรีในการตั้งหลักแหล่ง และการประกอบอาชีพตามสมควร และทุกเขตพื้นที่

ปฏิบัติการควบคุมเข้มงวด ในปี พ.ศ.2492 รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ดำเนินการกวาดล้างต่อชาวญวนอพยพ ด้วยการจำกัดให้อยู่อาศัยได้เฉพาะ 12 จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยสาเหตุที่ว่าชาวญวนอพยพเหล่านี้เคยอาศัยอยู่ในเวียดนามเหนือมาก่อน และตกอยู่ใต้อิทธิพลของพรรคเวียดมินห์ จนถึงกับได้ก่อตั้งสมาคมลับเวียดมินห์ขึ้นในประเทศ และให้ความช่วยเหลือผู้ก่อการร้ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ซึ่งเขตจังหวัดที่จำกัดเขตที่อยู่ของชาวญวนอพยพนั้น ได้มีการปรับปรุงตลอดมาจนในปี พ.ศ.2502 กำหนดให้มีเพียง 8 จังหวัด คือ หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม อุบลราชธานี ปราจีนบุรี สุราษฎร์ธานี และพัทลุง

ปฏิบัติการทางด้านการถอนสัญชาติ ทั้งนี้เนื่องจากก่อนหน้าวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 นั้น บุตรหลานชาวญวนอพยพที่ถือกำเนิดในราชอาณาจักรไทย จะได้รับสัญชาติไทย แต่นับตั้งแต่ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ซึ่งออกมาถอนสัญชาติไทยของบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวบางประเภท ซึ่งรวมถึงชาวญวนอพยพนี้ด้วย ทำให้บรรดาบุตรของชาวญวนอพยพมีสภาพเป็นชาวญวนอพยพไปด้วย ถึงแม้ว่าจะเกิดในประเทศไทย โดยมีบิดาหรือมารดาเป็นคนไทยก็ตาม

ซึ่งผลของการเกิดกฎหมายถอนสัญชาติไทยนี้ มีเหตุมาจากข้อกล่าวหาเรื่องการมีชาวญวนอพยพบางคนได้ก่อความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ โดยเฉพาะการก่อวินาศกรรม สนามบินในจังหวัดต่างๆ ในช่วงปี พ.ศ.2511-2515

ปฏิบัติการทางด้านการให้สัญชาติ เกิดเนื่องจากการฟ้องร้องกันในชั้นศาล โดยจะมีจำเลยคือผู้ว่าราชการในจังหวัดที่มีญวนอพยพอาศัยอยู่ ซึ่งผู้ว่าฯมักจะแพ้คดี เนื่องจากศาลมักมีคำพิพากษาไปในแนวทางว่าผู้ว่าเลือกปฏิบัติในการให้สัญชาติ เพราะกฎหมายไม่ครอบคลุมถึงญวนอพยพรุ่นหลังๆ จึงมีแนวโน้มที่จะให้สัญชาติแก่บุตรชาวญวนอพยพ หรืออาจพิจารณาให้สัญชาติแก่ชาวญวนอพยพบางคนที่มีอายุเกิน 60 ปี

ลักษณะการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติตามนโยบายญวนอพยพ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2489 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่าโดยส่วนใหญ่ มักได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ทางการเมืองจากภายนอกประเทศ ประกอบกับการมองภาพของปัญหาญวนอพยพ และการรับรู้ปัญหาญวนอพยพของฝ่ายบริหารในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะองค์กรที่มีบทบาทมากที่สุด น่าจะได้แก่สภาความมั่นคงแห่งชาติ และกระทรวงมหาดไทย

2.2.3.2 วรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับคนญวนอพยพ และประเทศเวียดนาม ที่ได้ผลิตขึ้นหลังสิ้นสุดสงครามเย็น

เสาวภาคย์ เตชะสาย(2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “นโยบายต่างประเทศของไทยต่อกลุ่มประเทศอินโดจีน ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ(สิงหาคม 2531-สิงหาคม 2533)” ซึ่งในขณะนั้น สภาพการเมืองโลกได้เปลี่ยนแปลงไป โดยประเทศมหาอำนาจเช่นจีน สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต ได้หันมากระชับสัมพันธ์ต่อกัน และไทยซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน ได้มองเห็นช่องทางการค้า เนื่องจากประเทศอินโดจีนที่อยู่ในภาวะสงครามมานาน ขาดแคลนทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคขั้นพื้นฐานหลายอย่าง พลเอกชาติชาย จึงได้ประกาศนโยบาย “แปรสนามรบเป็นสนามการค้า” โดยแม้ขณะนั้นเวียดนามจะยังไม่ได้ถอนทหารออกจากกัมพูชา แต่ในระดับเอกชนแล้ว ปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามเริ่มดีขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลให้คนเวียดนามอพยพในไทยไม่ถูกกีดกันต่อไปอีก

สุด จอนเจดสิน(2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เวียดนามกับการปฏิรูปประเทศตามนโยบายโด้ยเมียม (พ.ศ.2529-2539)” โดยผู้ศึกษาได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2441 ที่รัฐบาลได้เข้ายึดกิจการต่างๆ ของธุรกิจเอกชนในภาคใต้ จนทำให้พ่อค้าในเมืองใหญ่ๆ อาทิ ไซ่ง่อน และเจอะเล็น(แหล่งชุมชนจีนใหญ่ที่สุดในภาคใต้) ทั้งพ่อค้าชาวจีน และเวียดนาม ต้องได้รับผลกระทบรุนแรง จนทำให้เกิดการอพยพออกนอกประเทศด้วยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่พรรคเพื่อหลีกเลี่ยงกับการต้องถูกส่งไปตั้งถิ่นฐานในเขตเกษตรกรรมหรือเขตเศรษฐกิจใหม่

ชญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เหวียดเกี่ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทยเวียดนาม” ในงานวิจัยชิ้นนี้ นับว่าเป็นวรรณกรรมชิ้นแรกที่ศึกษาถึงเรื่องราวของคนเวียดนามในไทยโดยเน้นจากแง่มุมที่สะท้อนโดย เหวียดเกี่ยว หรือคำที่เวียดนามอพยพใช้เรียกตัวเองเป็นหลัก และในงานวิจัยชิ้นนี้ เริ่มมีการกล่าวถึงเหตุการณ์อพยพชาวเวียดนามลงสู่ภาคใต้ของไทยละเอียดขึ้น แต่ผู้ศึกษาไม่ได้ศึกษาโดยตรง (งานวิจัยชิ้นนี้เน้นเหวียดเกี่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) โดยได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในปี 2496 ไว้ว่า เมื่อมีการเคลื่อนย้ายชาวเวียดนามอพยพไปยังเพชรบูรณ์ไม่สำเร็จ จึงได้พยายามเคลื่อนย้ายชาวเวียดนามไปยังจังหวัดพัทลุงและสุราษฎร์ธานี โดยได้จับกุมชายฉกรรจ์วัย 16-45 ปี จากอำเภอเมือง อำเภอท่าบ่อ อำเภอโพธิ์ชัย และอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ในช่วงเช้ามีแต่วันที่ 21 พฤษภาคม 2496 และได้เคลื่อนย้ายชาวเวียดนามเหล่านี้จำนวน 540 คน ไปยังจังหวัดพัทลุงในอีกวันถัดมา หลังจากนั้นจึงได้มีการเคลื่อนย้ายคนเวียดนามไปพัทลุงอีกเป็นระลอกที่สองในวันที่ 2 มิถุนายน 2496 อีกจำนวน 180 คน

ต่อมาในวันที่ 22 มิถุนายน 2496 ชาวเวียดนามจากหนองคาย สกลนคร และ นครพนม อีก 126 คน ซึ่งถูกสงสัยว่าเป็นหัวหน้าและเจ้าหน้าที่สมาคมลับเวียดนามที่ถูkJจับส่งไปยัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

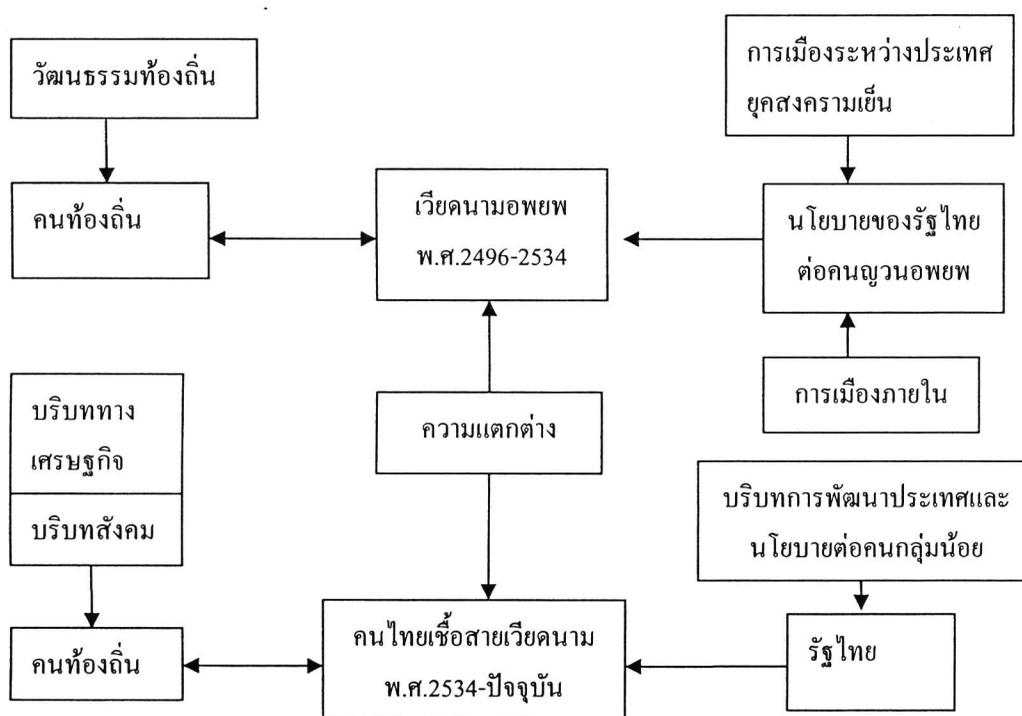
นอกจากงานศึกษาชิ้นนี้แล้ว ยังมีหนังสือชื่อ “ผู้คนและเส้นทาง” ซึ่งประพันธ์โดย เชนดุง(2551) อีกเล่มหนึ่ง ที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวและความทรงจำของ ดั่ง กวิงแอง(Dang Quynh) หรือ “บ่าอ” ผู้เคยอาศัยและเคลื่อนไหวอยู่ในประเทศไทย ได้เล่าถึงความมีน้ำใจและความช่วยเหลือของคนไทยที่บ้านดง(พิจิตร) ที่ให้ทั้งเงินทอง สิ่งของ และพื้นที่สำหรับเพาะปลูกแก่ชาว เวียดนามเพื่อเลี้ยงชีวิตและครอบครัว แต่กระนั้นคำว่า แกว หรือ ฉวน ที่คนไทยใช้เรียกคนเวียดนาม นั้น ได้สร้างความเจ็บปวดให้กับชาวเวียดนามไม่น้อยเช่นกัน ดังตัวอย่างข้อความย่อหน้าหนึ่งที่ บ่า ออ กล่าวไว้ว่า

“หากสรุปสิ่งที่ฉันได้พูดกับพี่น้องชาวเวียดเกียวก ก็คือ ทุกคนมีความมุ่งมั่นต่อการ ปฏิวัติ สนับสนุนการปฏิวัติเพื่อขับไล่ศัตรู ทวงคืนภูเขาและแม่น้ำของเรา และจะได้ไม่ต้องทนฟังคำ เรียกว่า แกว หรือ ฉวน” บทบาทการทำงานของ ดั่ง กวิงแอง ซึ่งทำหน้าที่เสมือนตัวแทนฝักอปรม เยาวชนเวียดนามอพยพให้มีความมุ่งมั่นในการกอบกู้ชาติ อยู่ในห้วงเวลาเดียวกันกับการเข้ามา เคลื่อนไหวในประเทศสยามของผู้เผ่าจีน หรือ โฮจิมินห์ผู้เป็นคูปิดาของประเทศเวียดนาม ซึ่ง สุขปริดา พนมยงค์(2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับเรื่องราวการกู้ชาติของโฮจิมินห์เอาไว้ใน หนังสือ “โฮจิมินห์ เทพเจ้าผู้ยังมีลมหายใจ” โดยเน้นประวัติการต่อสู้ของอดีตประธานาธิบดีโฮจิมินห์ตั้งแต่รุ่นหนุ่ม จนกระทั่งเข้าไปมีบทบาทในองค์การคอมมิวนิสต์สากล(โคมินเทิร์น) การเข้าไปเคลื่อนไหวในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศสยาม และได้ทำงานประสานกับดั่ง กวิงแอง ดังกล่าวมาข้างต้น พร้อมกับสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์อันกระชับแน่นระหว่างประธานโฮจิมินห์ กับนายปรีดี พนมยงค์ ภายใต้การรัฐบาลสยามให้การช่วยเหลือด้านอาวุธแก่กองกำลังกู้ชาติของโฮจิมินห์ และพยายามสะท้อนให้เห็นว่าแท้จริงแล้วในทัศนคติของฝ่ายต่อสู้เพื่อเอกราชในเวียดนามนั้น ไม่เคยมีทัศนคติที่จะเป็นศัตรูกับรัฐไทย โดยตรงเลย เพียงแต่เวียดนามจำเป็นต้องยึดเอาระบอบ คอมมิวนิสต์เข้าต่อสู้กับจักรวรรดินิยมเพื่อปลดปล่อยเอกราชให้ประเทศของตน เมื่อเวียดนามได้รับเอกราชแล้ว จึงไม่มีเหตุผลที่รัฐบาลไทยจะปฏิเสธความเป็นสัมพันธมิตรกับรัฐบาลเวียดนาม แม้อยู่ภายใต้ระบอบการปกครองที่แตกต่างกันก็ตาม

เกี่ยวกับมายาคติที่รัฐไทยเคยมีต่อเวียดนามในช่วงสงครามเวียดนามนั้น พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภวักรพันธุ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “สงครามเวียดนาม สงครามกับความจริง ของรัฐไทย” โดยพยายามสะท้อนให้เห็นถึงชุดความจริงที่รัฐไทยและสหรัฐอเมริการ่วมกันสร้างขึ้น เกี่ยวกับสงครามเวียดนาม เพื่อให้คนในประเทศของตนได้จดจำในแบบหนึ่ง ขณะที่ความจริงที่เป็น

จริงนั้น ได้ถูกปิดบัง ซ่อนเร้น ภายใต้ผลประโยชน์แห่งรัฐ และความกดดันจากมหาอำนาจ ความจริงกระแสหลักที่คนไทยได้รับรู้เกี่ยวกับสงครามเวียดนาม จึงล้วนแต่เป็นความจริงที่ถูกสร้างและอนุญาตให้ใช้ มิใช่ความจริงที่เกิดขึ้นจริง และในเรื่องอื่นๆ เราก็มักได้รับความจริงมาในแบบที่ถูกสร้างนี้อีกหลายกรณีสะท้อนให้เห็นว่าชุดความจริงที่มาจากรัฐ มักจะมีความมุ่งหมายเพื่อผลสัมฤทธิ์แอบแฝง อันขึ้นอยู่กับนโยบายหรือผลประโยชน์แห่งรัฐเป็นสำคัญ

2.3 กรอบแนวคิดในการทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างชาวเวียดนามอพยพกับชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุง

รูปที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างชาวเวียดนามอพยพกับชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุง

กรอบแนวคิดดังกล่าวนี้ต้องการแสดงให้เห็นว่า ในสองช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน มีสิ่งใดบ้างเป็นปัจจัยให้รัฐกำหนดเป็นนโยบายที่ใช้ควบคุมชาวเวียดนามอพยพ และส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อชาวเวียดนามอพยพในระบอบเวลานั้นอย่างไร ขณะเดียวกันก็ต้องการจะทราบด้วยว่า นโยบายที่กำหนดโดยรัฐ มีผลต่อการปฏิบัติต่อกันระหว่างชาวไทยท้องถิ่นกับชาวเวียดนามอพยพ

อย่างไร และ ณ ปัจจุบันนี้ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามคงมีบทบาทไม่น้อยเพียงไรในเชิงความสัมพันธ์ด้านต่างๆ กับพื้นที่ หลังจากทีส่วนใหญ่ได้รับสัญชาติไทย มีศักดิ์และสิทธิ์เทียบเท่ากับคนไทยโดยทั่วไปเรียบร้อยแล้ว